

Вороніна Ю.В.

Концепт "чоловік" у сучасній українській чоловічій прозі

Вороніна Юлія Володимирівна, аспірантка

Луганський національний університет імені Т. Шевченка, г. Луганськ, Україна

Received October 24, 2013; Accepted November 28, 2013

Анотація. Статтю присвячено аналізу ідіолектних порівняльних конструкцій на позначення чоловіка як одного із засобів образної вербальної репрезентації концепту "чоловік" в українській лінгвокультурі. У ній окреслено коло дослідників, що займаються гендерною лінгвістикою, а також проблемою вивчення категорії порівняння. Зазначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, актуальність роботи. Досліджено ідіолектні порівняння сучасних українських письменників М. Дочинця, С. Жадана, В. Лиса, В. Слапчука та В. Шкляра, що є вираженням концепту "чоловік", на прикладі їхніх прозових творів. Висвітлено гендерний аспект побудови порівнянь: вплив гендерного стереотипу на формування ідіолектних порівняльних конструкцій. Указано на ідіолектні порівняння, що підкреслюють невідповідність чоловіка своїй гендерній ролі. Визначено структуру концепту, що складається з мікроконцептів "Зовнішні характеристики", "Внутрішні характеристики", "Фізичні характеристики", "Біологічні характеристики", "Дії", "Соціальні характеристики" у межах концепту "чоловік". Мікроконцепти "Зовнішні характеристики", "Внутрішні характеристики" та "Фізичні характеристики" представлено концептуальними аспектами, до складу яких уходять індивідуально-авторські порівняльні конструкції і які, у свою чергу, поділено на тематичні групи за ознакою порівняння.

Ключові слова: концепт, гендерний стереотип, ідіолектне порівняння, маскуліність, фемініність.

Свого часу епоха Відродження, відкинувши теоцентричний спосіб мислення, закладає підвалини для існування сучасного антропоцентричного підходу в культурі та науці. Постає Бога відходить на другий план. Людська краса, досконалість тіла, довершеність божого творіння виходить на перші позиції. Згодом людина з її психікою, когніцією, особистими потребами, поглядами на життя опиняється в центрі не лише суспільного способу мислення, а й теоретико-практичних досліджень вчених. Із розвитком соціуму виникає потреба в переосмисленні самого поняття "людина", адже воно є набагато складнішим, ніж зазвичай його описують. На біологічному рівні існує дві статі, що, безумовно, різняться між собою. Ще до нашої ери філософи звертали увагу на їхню полярність щодо розумових здібностей, поведінки, соціальної ролі тощо. Однак ХІХ, а особливо ХХ століття, внесли нові корективи і дали поштовх для появи гендерних досліджень, зокрема в царині мовознавства.

Українських науковців, праці яких присвячено вивченню проблем гендерної лінгвістики, на жаль, мало. Серед них слід назвати імена Л. Ставицької, А. Архангельської, Т. Сукленко, О. Горошко, тощо. Активно працюють в цьому напрямку російські дослідники: А. Кириліна, О. Гриценко та ін. Захищено низку дисертацій, що розкривають дихотомію чоловік – жінка за допомогою концептуального підходу: О. Бондаренко, О. Бадмаєва, В. Васюк, М. Єспремян тощо.

Здебільшого сучасні науковці вивчають концепт "жінка", однак ми вважаємо, що для досягнення об'єктивних результатів досліджень слід звернути увагу й на постать чоловіка. Таким чином, нашу розвідку присвячено вивченню ідіолектних порівнянь як складника концепту "чоловік".

Варто зауважити, що категорія порівняння вивчається дуже давно. Найчисленнішими є дослідження в галузі функціонального синтаксису та граматики (Ю. Маковецька-Гудзь, І. Судук, Л. Прокопчук). Лінгвісти також звертають увагу на семантику порівнянь (С. Талько, А. Романченко). Вивчають як фразеологічні (А. Найда, К. Мізін), так і індивідуально-авторські порівняння (О. Марчук), хоча останні значно рідше й,

зазвичай, разом зі стійкими порівняльними конструкціями, що є репрезентантами ідіолекту конкретного письменника. Ми обрали матеріалом дослідження ідіолектні порівняння сучасної української чоловічої прози, оскільки вони не були предметом вивчення науковців. Актуальність нашої роботи, окрім цього, зумовлено відсутністю праць, присвячених вивченню порівнянь із позиції гендерної лінгвістики.

Метою пропонованої статті є вивчення гендерної специфіки формування ідіолектних порівнянь сучасної української чоловічої прози в межах концепту „чоловік”.

Завдання: визначити структуру концепту „чоловік” та охарактеризувати її на рівні мікроконцептів і концептуальних аспектів; виокремити індивідуально-авторські порівняння; указати на гендерні особливості формування порівнянь.

Об'єкт дослідження – концепт „чоловік” у творах М. Дочинця, С. Жадана, В. Лиса, В. Слапчука та В. Шкляра.

Предметом вивчення стали ідіолектні порівняння в межах концепту "чоловік".

Дослідження виконано на матеріалі прозових творів М. Дочинця (збірки новел "Хліб і шоколад" та "Гра в ляльки", романи "Вічник" та "Лис у винограднику"), С. Жадана (романи "Ворошиловград", "Депеш Мод", "Anarchy in the UKR"), В. Лиса (романи "І прибуде судья", "Острів Сильвестра"), В. Слапчука (роман "Осінь за шокою", повість "Жінка зі снігу") та В. Шкляра (романи "Ключ", "Залишенець. Чорний Ворон").

Під час дослідження використано концептуальний та гендерний підходи, які дали змогу класифікувати ідіолектні порівняння.

Лінгвісти, які вивчали концепт "жінка", створили власні систематики. Так, Л. Ставицька, аналізуючи концепт "чоловік" у концептосфері фразеології, виділила кілька груп фразеологічних одиниць: 1) ідентифікуючі ФО; 2) зовнішній вигляд, фізичні характеристики; 3) розумові здібності; 4) психоемоційні, вольові характеристики; 5) статусні, емоційно-психологічні, психо-сексуальні характеристики, які виявляються в

стосунках із жінками [13, с. 120-126]. Схожою є класифікація Т. Сукаленко, щоправда дослідниця розглядає концепт "жінка" і виокремлює в його структурі п'ять мікроконцептів: 1) "Зовнішні характеристики"; 2) "Внутрішні характеристики"; 3) "Фізичні характеристики"; 4) "Біологічні характеристики"; 5) "Соціальні характеристики" [14, с. 151]. Ми беремо за основу такий розподіл складників для концепту „чоловік”. До цієї систематики додаємо ще й мікроконцепт "Дії", уважаючи, що така концептуальна структура дає змогу якнайкраще розглянути всі аспекти концепту, виражені ідіолектними порівняннями.

До мікроконцепту "Зовнішні характеристики" входить близько 150 ідіолектних порівнянь. Мікроконцепт ми розподілили за ознакою порівняння на три концептуальні аспекти: "Зовнішність", "Одяг" та "Взуття".

У межах концептуального аспекту "Зовнішність" виділяємо кілька тематичних груп. Сюди входять близько 150 ідіолектних порівнянь на позначення узагальненого зовнішнього вигляду чоловіка, обличчя, зубів, волосся, голови, шиї, шкіри, рук, ніг, росту, фігури, краси: "Через високу папаху і довгу бороду його голова здавалася більшою, ніж у коня" [15, с. 236] – про велику голову; "Худючий, сутулий, ноги, як у бубяка" [4, с. 283] – про тонкі ноги та ін.

Слід звернути увагу й на тематичну групу узагальненого зовнішнього вигляду чоловіка. Сучасні письменники подають несхожі картини зовнішнього вигляду представників чоловічої статі, адже і в реальному житті вони різняться між собою. Так, В. Шкляр описує чоловіка непримітної зовнішності: "Ні, він мав звичайнісіньку зовнішність... не відрізував собі вуха, як Ван Гог..." [16, с. 51]. С. Жадан змальовує недолугий вигляд: "Тільки візьми мій костюм. А то ти на військовополоненого схожий" [5, с. 249]. Зафіксовано й порівняння на позначення зарослого й обірваного чоловіка: „...спав чоловік. Зарослий по самі очі й такий обірваний, що, мабуть, ніколи не виходив з лісу. Видно, жив тут, як звір" [15, с. 330].

Тематична група узагальненого зовнішнього вигляду подає непривабливий образ чоловіка. Це не „гламурний”, як зараз часто кажуть, представник сильної половини людства, що зійшов із глянцевого обкладинок журналів, а скоріше невибагливий простий персонаж українського художнього дискурсу. Він не відповідає сучасним стереотипам про міцного, красивого, доглянутого та успішного чоловіка. Така невідповідність стирає рамки маскуліності. При цьому, варто зауважити, що ідіолектні порівняння на позначення узагальненої зовнішності не фіксують ознаки фемінності, яка могла б накладатися на чоловічий образ або й повністю витіснити маскуліну ознаку. Таким чином, читачі стикаються із природними чоловічими персонажами, які наче виходять із реального середовища. Це дає можливість наблизити художній світ літературного вимислу до дійсності.

Більше 50 ідіолектних порівнянь зафіксовано на позначення обличчя чоловіка. "Семантична достатність ознак, – зазначає К. Мізін, – яка уможливорює порівняння засобами мови, є важливим чинником утворення компаративної моделі. Взагалі, семантична достатність або недостатність ознак слугує одним із

семантико-граматичних параметрів утворення таких складників, як предмет і образ порівняння" [10, с. 58]. Варто зауважити, що об'єкт порівняння в сучасних письменників досить розмаїтий, що свідчить про авторську оригінальність: "...скорчив приятель невинне лице, як радянський радист, заскочений німцями під час виходу в ефір" [16, с. 260] – про невинний вираз обличчя; „...визирив лише його ніс – круглий і кривий, як ручка контрабаса" [4, с. 97] – круглий та кривий ніс; „...обстриг вії, які в Пилипа були довгі, як у дівчини..." [15, с. 362] – довгі вії та ін. Останнє порівняння побудовано на основі гендерного стереотипу. Красивими вважаються очі жінки із довгими війми. У цьому випадку відбувається перенесення ознаки фемінності на чоловіка.

Красу чоловіка змальовують два ідіолектні порівняння: "Куземко, його красивий, наче знятий з картини, брат Куземко дивився на Вовкулаку..." [15, с. 104], "Вродливий, поривний блондин... Якийсь до волосини породистий, правильний, як з плакату, котрі тоді ще висіли де-не-де" [4, с. 81]. Слід зауважити, що в образах нами для дослідження творчак не зафіксовано жодного ідіолектного порівняння на позначення потворності чоловіка.

Концептуальний аспект "Одяг" представлений 23 порівняннями. Серед них є порівняльні конструкції, які акцентують увагу читача на деталях вбрання: "З нього виходять двоє в широких, як сковороди, кашкетах" [4, с. 243] – про чоловіків у широких кашкетах тощо.

Концептуальний аспект "Взуття" представлений трьома ідіолектними порівняннями: "На ногах мав кеди. Схожий був на фаната „Айрон Мейден" [5, с. 136] – про кеди чоловіка тощо. Ця порівняльна конструкція побудована на схожості фанатів із їхніми кумирами. Так, учасники британської групи „Iron Maiden” виступали на концертах у кедях. Саме ця деталь стала основою для формування об'єкту порівняння.

До мікроконцепту "Внутрішні характеристики" входить близько 300 ідіолектних порівнянь, які поділено за ознакою порівняння на три концептуальні аспекти: "Інтелектуальні якості", "Емоційно-психологічні характеристики" та "Морально-етичні якості".

У межах концептуального аспекту "Інтелектуальні якості" за ознакою порівняння ми виділяємо кілька тематичних груп. Сюди входять порівняльні конструкції на позначення процесу мислення, пам'яті тощо: "Я терпляче чекав, проте з'явилася думка, що стала в мені розростатися, немов ракова пухлина..." [8, с. 80] – про захоплюючу думку; „...моя пам'ять чітка й витривала, як дикий виноград на стіні дому..." [6, с. 280] – про гарну пам'ять чоловіка та ін.

У межах концептуального аспекту "Інтелектуальні якості" ми виокремлюємо тематичну групу світоглядних позицій чоловіка, яка складається із шести порівнянь. Наприклад, одна ідіолектна порівняльна конструкція характеризує здатність чоловіка долати життєві перешкоди: "... вони своїми пальцями зі слідами опіків і татуювань зчищають із грубої затвердлої поверхні життя, ніби зі старої афішної тумби, всі нашарування і все гівно, яким це життя обростає..." [6, с. 389]. Це порівняння побудовано на гендерних

стереотипах, згідно з якими чоловік має бути незалежним та рішучим у складних ситуаціях.

Концептуальний аспект "Емоційно-психологічні характеристики" ми розподілили за ознакою порівняння на тематичні групи: характер, поведінка, емоції, мовлення, погляд, сміх, бажання, почуття, психологічні відчуття, звички, уподобання, здібності. Сюди входить 230 ідіолектних порівнянь.

Порівняльні конструкції описують різні риси характеру чоловіка. На жаль, погляди людства на життя часто бувають помилковими. Доказом цього є формування низки стереотипів, що відображають зафіксовані нами порівняння. Це дає нам можливість розподілити їх у межах тематичної групи "Характер" на три блоки. До першого входять ідіолектні порівняльні конструкції, що відповідають стереотипним уявленням суспільства про постать чоловіка: "Мудрий, як змії..." [3, с. 215] – про мудрого чоловіка; "Ви нетерпний, як і ваш почерк..." [12, с. 194] – про важку вдачу чоловіка; "Ти безвідповідальний... Ти поводишся, як той самець, у якого ні в серці, ні в голові, тільки в штанах..." [11, с. 222] – про безвідповідального чоловіка тощо. Ці приклади виокремлено на основі психологічних досліджень. Тут ознаки порівняння збігаються із рисами, які в інформантів різних країн світу асоціюються тільки з чоловіками [7, с. 72].

Зафіксовано також порівняння, що не відповідають стереотипній масовій свідомості про гендерну роль чоловіка: "Наче заперечуючи цю очевидну істину, він ще більше замкнувся..." [9, с. 53] – про замкнену людину; „Кактуси лише з вигляду жорсткі й агресивні, а насправді вони тендітні... Ти мені також іноді схожий на кактуса" [12, с. 59] – про тендітного за характером чоловіка; "...він у слові прагне заховатися, а отже і врятуватися, аби не бути цим життям позлунутий і виплюнутий, як останній і остаточний непотріб" [9, с. 170] – про нереалізованість особистості; "І далі залопотів голими п'ятами... веселий, як ластівка..." [1, с. 164] – про веселого чоловіка та ін. Гендерні стереотипи міцно укоренилися в суспільній свідомості. Більша частина людства вважає, що чоловік повинен легко приймати рішення, володіти діловими навичками, бути самодостатнім, сильним, незалежним, схильним до ризику, неемоційним. Однак подані приклади свідчать про наявність інших чоловічих рис характеру, про формування відмінного від суспільної думки образу чоловіка.

Ідіолектні порівняння третього боку мають нейтральне значення: "Навчався цар усьому спрагло, пив науки, як пісок п'є воду" [3, с. 211] – про чоловіка, що багато вчиться та ін. У цілому порівняння цього блоку не можна вважати свідченням стереотипного чи, навпаки, позбавленого стереотипів мислення. Вони ніби займають нейтральну позицію, знаходяться поміж першими двома блоками.

Частина ідіолектних порівнянь, що характеризують чоловічу поведінку, змальовують стереотипний образ: "А я вже зовсім не чув болю – був спокійний і холодний, як крига" [16, с. 30] – бути спокійним; "Він не зворушний, як англійський джентльмен" [12, с. 250] – про незворушного чоловіка тощо.

Наближений до дійсності образ чоловіка змальовують 12 порівнянь: "Почуваюся під її поглядом децю

незатишно, навіть скуто, наче сиджу голим під скляним ковпаком" [12, с. 129] – про скуту поведінку; "Ніколаїч, відчувуючи найгірше, забився йому за спиною, мов пес перед чужими" [5, с. 363] – сховатися за чиєюсь спиною; "Він змирився з цим, як змирився із самим життям, до якого насправді не мав – ну, не жодної, але якоїсь великої цікавості" [9, с. 87] – змиритися з чимось та ін. Як бачимо, порівняння вказують не лише на формування стереотипного маскулітного образу в свідомості українців, а особливо сучасних письменників, але й є свідченням існування зовсім іншого чоловіка, здатного змиритися із певними ситуаціями, і навіть бути скутим, або й зовсім заховатися за чиєюсь спиною.

Більшість порівнянь все ж таки відходить від стереотипів. Вони формуються на ґрунті тих ознак, що притаманні чоловікам у дійсності. Це, безумовно, свідчить про самостійність способу мислення авторів, їх здатність неупереджено дивитися на життєві реалії. Водночас стереотипна масова свідомість завжди відіграла значну роль у формуванні не тільки світоглядних позицій, а й мовних конструкцій, що їх розкривають. З одного боку гендерні стереотипи можуть бути наче „прописані” на рівні підсвідомості письменників, а з іншого – існувати як наслідок необхідності змалювання певного персонажа. Наше дослідження констатує виключно сам факт проростання стереотипу крізь структуру порівняння, однак ми не можемо із певністю сказати, які конструкції побудовано зумисне, цілеспрямовано, а які мимовільно.

Чоловік здатен відчувати низку емоцій: "Я лихий, як три собаки" [12, с. 102] – про відчуття злості; "...якась невинна печаль щеміла в мені, як дитяча образа..." [16, с. 71] – про смуток; "Дрібні сльози, як блохи, застрибали Грицеві по бороді" [15, с. 332] – про дрібні сльози тощо. Варто зауважити, що суспільство бачить образ чоловіка витриманого, урівноваженого. Безперечно, прояв негативних емоцій не відповідає гендерним стереотипам. Особливо це стосується останнього прикладу. Із цього приводу психологи зазначають, що для чоловіка заплакати – значить показати не просто слабкість, а наявність фемінних рис характеру [7, с. 81]. Схожість із жінкою здавна засуджувалася суспільством. Таким чином, ідіолектні порівняння засвідчують існування другого боку чоловічої натури.

Близько 60 ідіолектних порівнянь характеризують мовлення чоловіка: "Мав мій пан звичку перескакувати з одної мови на іншу, як білиця з гілки на гілку..." [1, с. 128] – розмовляти на різних мовах тощо.

Погляд чоловіка описують більше 50 порівнянь. Його можна віднести й до мікроконцепту "Зовнішні характеристики", однак він набагато більше говорить про внутрішні особливості чоловіка: "Тепер очі його справді палали, наче дві розпечені жарини" [8, с. 277] – про погляд чоловіка, сповнений ненависті та ін.

Зафіксовано індивідуально-авторські порівняльні конструкції на позначення сміху (13 порівнянь), бажання (9 порівнянь) та почуттів (2 порівняння): "До повного лиця прилип брезглий осміх, ніби чоловік оцту лизнув" [1, с. 111 – 112] – про криву усмішку; "Він хотів посміхнутись, але губи не подавалися. Наче були не його, а пришиті, чужі..." [3, с. 143] – мати ба-

жання посміхнутися; "Спробував боротися, наказувати собі, а виходило як із цвяхом – чим сильніше його б'єш, тим глибше входить" [3, с. 254] – боротися із почуттям кохання тощо.

На позначення психологічних відчуттів чоловіка зафіксовано близько 40 ідіолектних порівняння: "...відчув Соломон, що він самотній, наче Вавилонська вежа на вітрі" [3, с. 211] – про відчуття самотності та ін.

Варто зауважити, що до рис, які асоціюються лише з чоловіками і міцно укорінилися в масовій свідомості, належить відчуття упевненості. Воно є типовою бажаною характеристикою для чоловіка [7, с. 72]. Однак зафіксовано три порівняльні конструкції, які презентують інший бік чоловічої натури: "...я себе почувваю, як ріка... Так, як ріка, що тече проти власної течії" [6, с. 181], "На цьому іскрометному балі він почував себе, як солдат у чужій армії" [4, с. 178] – почуватися невпевнено; "Сидів на передньому сидінні, наче мокрий горобчик" [11, с. 107] – почуватися винним і невпевненим у собі. Ці порівняння розвінчують міф про впевненого в собі чоловіка.

У межах мікроконцепту "Внутрішні характеристики" ідіолектні порівняння також описують звичку, уподобання та здібності чоловіка: "Я підійшов і по черзі з усіма привітався. Спочатку з Пашею... потім із товстим Борманом, в якого за літо відросло червоне волосся, і він час від часу торкався його руками, мовби не вірячи, що воно в нього справді відросло" [5, с. 383] – про звичку торкатися свого волосся; "Він смакував словами, наче гурман доброю їжею, він хмелів від них, наче алкоголік від горілки" [9, с. 50] – про любов до мови; „Та він рисує, як бог" [хліб, с. 125] – про талант чоловіка до малювання та ін.

Концептуальний аспект "Морально-етичні якості" представлений трьома ідіолектними порівняннями: "І впав я у гріх, як у провалля" [4, с. 64], "І впав я у гріх – як у провалля" [1, с. 212] – упасти в гріх; "Але, чувак, якщо ти насправді хочеш горіти в пеклі, на повільному вогні, як напівфабрикат у мікроволновій пічці, то тримайся за цих дивних... прихожан" [5, с. 420] – горіти в пеклі. Безумовно, ці порівняння пов'язані із ре-

лігійними уявленнями українців, зокрема із вірою в пекло, рай та смертний гріх.

Мікрокоцепт "Біологічні характеристики" представлено ідіолектними порівняннями, що описують вік та смерть чоловіка: "Самоук-портретист Жіга-бачі. Древній, як Мукачево, в якому він народився" [4, с. 296] – про чоловіка похилого віку; "...Земля покликала його, як кличе серед ярі зерно" [1, с. 64] – про смерть чоловіка тощо.

Мікроконцепт "Фізичні характеристики" нараховує більше 60 порівнянь на позначення здоров'я чоловіка, його фізичних відчуттів тощо: "Він устиг помітити олійну плямку на її білому чолі. І мимоволі торкнувся свого, обережно, трепетно, наче до якогось таємничого знаку" [3, с. 16] – доторкнутися до лоба; "Силу в руках Андрій мав незвичайну, мішками орудував, як перлинами" [4, с. 183] – із легкістю підіймати мішки та ін.

У межах мікроконцепту "Дії" нараховуємо більше 230 порівнянь: "Опівночі встає Маргарита і, як сновиди, навіпомацки пробиратється в третю кімнату" [2, с. 112] – навмання йти кудись; "Ми рішуче промчали містом... просигналили біля якогось кафе і вискочили на іншу околицю, по-моєму, чувак промахнувся, він прошивав це місто, як дельфін акваторію..." [6, с. 265] – проїхати все місто та ін.

Ідіолектні порівняння, що входять до мікроконцепту "Соціальні характеристики" ми розподілили на тематичні групи за ознакою порівняння, що змальовують позитивне та негативне ставлення до жінки: "Я прикипів до тієї жінки, як равлик до мушлі. Вона жила в мені, як кісточка в персику" [1, с. 212] – покохати жінку; "А кинути курити тягече, ніж кинути жінку" [12, с. 271] – про складність позбутися звички курити та ін. У цілому ж ідіолектні порівняння мікроконцепту "Соціальні характеристики" свідчать про повагу чоловічої частини людства до постаті жінки.

Безперечно, порівняльні конструкції українських письменників є виявом авторської майстерності й заслуговують на увагу вчених. Варто, на нашу думку, звернути увагу й на ідіолектні порівняння в сучасній жіночій прозі, у чому вбачаємо перспективу нашої подальшої роботи.

ЛІТЕРАТУРА

(REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Дочинець М.І. Вічник. – Мукачево: Карпатська вежа, 2011. – 284 с.
2. Дочинець М.І. Вічник [Immortal]. – Mukachevo: Karpatska vezha, 2011. – 284 s.
3. Дочинець М. Гра в ляльки та інші невігдані жіночі історії. – Мукачево: „Карпатська вежа”, 2009. – 164 с.
4. Дочинець М. Гра в ляльки та інші невігдані історії [Doll game]. – Mukachevo: Karpatska vezha, 2009. – 164 s.
5. Дочинець М.І. Лис у винограднику. – К.: Ярославів Вал, 2010. – 292 с.
6. Дочинець М.І. Лис у винограднику [Fox in a Vineyard]. – К.: Yaroslaviv Val, 2010. – 292 s.
7. Дочинець М. Хліб і шоколад. – Мукачево: „Карпатська вежа”, 2011. – 300 с.
8. Дочинець М. Хліб і шоколад [Bread and Chocolate]. – Mukachevo: Karpatska vezha, 2011. – 300 s.
9. Жадан С.В. Ворошиловград. – Харків: Фоліо, 2011. – 442 с.
10. Жадан С.В. Ворошиловград. – Harkiv: Folio, 2011. – 442 s.
11. Жадан С.В. Капітал. – Харків: Фоліо, 2009. – 797 с.
12. Жадан С.В. Капітал [Capital]. – Harkiv: Folio, 2009. – 797 s.
13. Ильин Е.П. Пол и гендер. – Спб.: Питер, 2010. – 688 с.
14. Ілін Ю.П. Пол і гендер [Sex and gender]. – Spb: Piter, 2010. – 688 s.
15. Лис В. І прибуде суддя – К.: Факт, 2004. – 288 с.
16. Лис В. І прибуде суддя [Let the Judge Come]. – K.: Fakt, 2004. – 288 s.
17. Лис В.С. Острів Сильвестра. – Харків: Фоліо, 2009. – 219 с.
18. Лис В.С. Острів Сильвестра [The Island of Silvester]. – Harkiv: Folio, 2009. – 219 s.
19. Мізін К.І. Порівняння у фразеології. – Вінниця: Нова Книга, 2009. – 240 с.
20. Мізін К.І. Порівняння у фразеології [Similes in phraseology]. – Vinnyza: Nova Knyga, 2009. – 240 s.
21. Слалчук В. Жінка зі снігу. – К.: Факт, 2008. – 278 с.

Slapchuk V. *Zhinka zi snigu [Woman made of Snow]*. – K.: Fakt, 2008. – 278 s.

12. Слпччк В. Осінь за щоккою. – К.: Факт, 2005. – 280 с.

Slapchuk V. *Osin za shokoyu [Autumn in the Cheek]*. – K.: Fakt, 2005. – 280 s.

13. Ставицька Л. О. „Чоловік (мужчина)” у концептосфері української фразеології // Мовознавство. – 2006. – № 2 – 3. – 118 – 129 с.

Stavyszka L.O. „Cholovik (muzhchyna)” u konceptosferi ukrainskoiyi fraseologiyi [„Man” in sphere concept of Ukrainian phraseology] // Movosnavstvo. – 2006. – № 2 – 3. – 118 – 129 s.

14. Сукаленко Т.М. Метафоричне вираження концепту жінка в українській мові. – К.: Ін-т укр. мови: Вид. дім Дмитра Бурого, 2010. – 240 с.

Sukalenko T.M. *Metaforychne vyrazhennya konceptu zhinka v ukrayinskiy movi [Metaphoric expressions of concept “woman” in Ukrainian]*. – K.: In-t ukr. movy: Vyd. dim Dmytra Burago, 2010. – 240 s.

15. Шкляр В.М. Залишенець. Чорний Ворон. – Харків: Книжковий Клуб „Клуб Сімейного Дозвілля”, 2010. – 384 с.

Shklyar V.M. *Salyshenez. Chornyj voron [Black Raven]*. – Harkiv: Knyzhkovyj Klub „Klub Simejnogo Dozvillya”, 2010. – 384 s.

16. Шкляр В.М. Ключ. – Харків: Фоліо, 2008. – 218 с.

Shklyar V.M. *Klyuch [Key]*. – Harkiv: Folio, 2008. – 218 s.

Voronina Y.V. Concept „man” in modern male prose

Abstract. The article is dedicated to the analysis of idiolectic comparative constructions identifying woman as one of methods of figurative verbal representation of the „man” concept in the Ukrainian linguistic culture. The article highlights the circle of scientists who investigate the problem of simile and gender linguistics. The aim, object and as well as the actuality of job are mentioned. This article finds out and classifies idiolectic similes of the modern Ukrainian writers such as M. Dochynets, S. Zhadan, V. Lys, V. Slapchuk, and V. Shklyar which reflect the concept „man” in their prosaic works. The gender aspect of simile build-up is described: the influence of gender stereotype on comparative construction formation. The idiolectic similes that emphasize the mismatch of man to his gender role are identified. The structure of the concept which consists of micro-concepts „External characteristics”, „Internal (inner) characteristics”, „Physical characteristics”, „Biological characteristics”, „Actions”, „Social characteristics” within the „man” concept is determined. Micro-concepts „External characteristics”, „Internal (inner) characteristics”, „Physical characteristics” are presented within conceptual aspects which include author’s individual comparative constructions and which are distinguished into theme groups on the simile basis.

Keywords: concept, micro-concept, gender stereotype, idiolectic simile, the role of gender, masculinity, femininity.

Воронина Ю.В. Концепт „мужчина” в современной украинской мужской прозе

Аннотация. Статья посвящена анализу идиолектных сравнительных конструкций для обозначения мужчины как одного из средств образной вербальной репрезентации концепта „мужчина” в украинской лингвокультуре. В ней очерчен круг исследователей, которые занимаются гендерной лингвистикой, а также проблемой изучения категории сравнения. Указана цель, задачи, объект и предмет исследования, актуальность работы. Исследованы идиолектные сравнения современных украинских писателей М. Дочинца, С. Жадана, В. Лиса, В. Слпччука та В. Шкляра, которые являются выражением концепта „мужчина”, на примере их прозаических приведений. Описан гендерный аспект строения сравнения: отражено влияние гендерного стереотипа на формирование сравнительных конструкций. Указаны идиолектные сравнения, которые подчеркивают несоответствие мужчины своей гендерной роли. Определена структура концепта, который состоит из микроконцептов „Внешние характеристики”, „Внутренние характеристики”, „Физические характеристики”, „Биологические характеристики”, „Действия”, „Социальные характеристики” в рамках концепта „мужчина”. Микроконцепты „Внешние характеристики”, „Внутренние характеристики”, „Физические характеристики” представлены концептуальными аспектами, в состав которых входят индивидуально-авторские сравнительные конструкции и, которые, в свою очередь, разделены на тематические группы по основанию сравнения.

Ключевые слова: концепт, гендерный стереотип, идиолектное сравнение, маскулинность, феминность.